

Ders 22

29 Kasım 2006

Bölüm 1. Amerikan Demokrasinin Özellikleri: Sivil Toplum

Profesör Steven Smith: Sanırım en son Tocqueville'in Amerikan demokrasisinde merkezi öneme sahip olarak gördüğü üç özelliğinden bahsedecektim. Bu, bu özelliklerin demokratik deneyimin merkezi özellikleri olduğunu söylemek değil, Amerikan demokrasi deneyiminin merkezi özellikleri olduğunu söylemektir. Bu özelliklerin yeni oluşan diğer demokralara ne dereceye kadar uygulanıp uygulanamayacağı ucu açık bir soru olarak kalmıştır. Pazartesi günü sadece bu üç özellikten birinden, yerel hükümetin öneminden bahsettim, bağlantılı olarak elinizdeki kitapta kasaba olarak çevrilen kavram, Tocqueville'in "komün" diye adlandırdığı şeyden ve topluluk, topluluk ruhu, yerel hükümetten bahsettim. Kimi açılardan, kitabının daha sonraki kısımlarında "şehrin ruhu" olarak adlandırdığı şeyle bağlantılı olarak, burada şehir kelimesini *polis* kelimesinin antik anlamında kullanmaktadır, *l'esprit de cité*, Tocqueville'e göre bu küçük New England kasabalarındaki *polis* benzeri ortam demokratik bir ülkeyi, demokratik yönetimi devam ettirmek için çok önemlidir.

Fakat ikinci olarak, en azından son zamanlarda Tocqueville'in Amerikan demokrasisi betimlemesinin belki de en fazla ilgi çeken yönü, onun kitap boyunca "sivil birlik" (association), sivil birlik dediği yöndür. Sivil toplum gönüllü gruplar, aracı gruplar, sivil organizasyonlar gibi bir takım gruplara verebileceğimiz addır ve Tocqueville **hem** bunları demokratik deneyimin önemli yapı taşları olarak görmüştür **hem de bu gruplardan oldukça etkilenmiştir.** "Tocqueville bu konuda şunları yazmıştır: "Demokratik ülkelerde," kitaptaki en meşhur cümlelerden birisidir bu, "demokratik ülkelerde, birlik/dernek bilimi (science of association) anabilimdir. Diğer bütün bilimlerin gelişmesi bu tek bilime bağlıdır." İnsanların bir özgürlük anlayışı geliştirmelerinin tek yolunun, birleşip bir araya gelerek genel bir uğraşlarının olması olduğuna inanır. Yine ondan alıntı yapacak olursam, "Amerika'da, itiraf etmeliyim ki, ne olduğu konusunda hiçbir fikrim olmayan birçok birlikle (association) karşılaştım ve Amerikalıların birçok insanı bir amaç etrafında bir araya getirme ve onu özgürce takip

etme konusunda gösterdikleri emsalsiz sanata hayran kaldım” der. Tocqueville çok çeşitli ve çok sayıdaki bu sivik birlikler karşısında şaşkınlığa uğramıştır.

Geçen ders Tocqueville’in kasaba demokrasisi tanımının Rousseau’nun genel irade kavramına çok şey borçlu olduğunu belirttikten sonra, bu noktanın Tocqueville’in Rousseau’dan en açık şekilde ayrıldığı bir nokta olduğunu fark etmek önemlidir. Ancak hatırlamak gerekirse *Toplum Sözleşmesi*’nde Rousseau genel iradeyi sekteye uğratma, deyim yerindeyse, birey ve genel irade arasına girme eğilimindeki “tarafgir birlikler” dediği şeylere, çeşitli türden çıkar grupları gibi tarafgir birliklere karşı uyarıda bulunmuştur. Ancak diğer yandan Tocqueville bu tür gönüllü birliklerin, her türden birliklerin tam da bizim inisiyatif alma, diğer kimselerle işbirliği ve sorumluluk alma alışkanlıklarını öğrendiğimiz yerler olduğunu düşünmüştür. Kendi yararımızı ya da topluluğumuzun yararını gözettiğimiz zaman başkalarının yararını da gözetmeyi öğreniriz. Tocqueville “hisler ve fikirler kendilerini yenilerler. İnsan kalbi yücelir ve akılı gelişir” demiştir. Onun sivik birliklere ne kadar önem verdiğini bu alıntıdan görebilirsiniz. “İnsan kalbi yücelir, akılı gelişir.” İnsanlar ancak PTA’lar (?), kiliseler, sinegoglar ve diğer sivil birlikler aracılığıyla oluşturulan kurumlar ile merkezi hükümete ve merkezileşmiş otoriteye karşı koyabilirler. Buralar aynı zamanda, deyim yerindeyse, vatandaşların demokratik vatandaş olmayı öğrendikleri ocaklardır.

Tocqueville’e göre, aşırı merkezileşmiş bir toplum olan Fransa’da eksikliğini hissettiği bu topluluklar, son derece önemlidir. Birey ve merkezi otorite, ulus-devletin otoritesi arasında duran şey bu tür ara, gönüllü topluluklardır. Bu birlikleri Tocqueville için önemli kılan budur. Sivik birliklerin önemi hakkındaki bu argüman son yıllarda kitabın hakkında en çok konuşulan kısmı olmuştur. Bu, bir diğer üniversitede eğitim veren siyaset bilimci Robert Putnam’ın *Bowling Alone (Tek Başına Bowling)* eserinin etkisidir, muhtemelen onu duymuşsunuzdur. Burada Putnam, “insan sermayesi”nden bahseder. Bu Tocqueville’in daha az sosyal bilimsel bir jargonla “kalbin alışkanlıkları”, yani töreler ve kalbin alışkanlıkları dediği şeydir. Ancak Putnam, sosyal sermayenin bu sivik birlikler tarafından geliştirildiğini savunur ve konu hakkındaki en önemli örneği ise kitabının ve ondan çıkardığı makalenin de başlığından anlaşılacağı üzere bowling liginin bir tür sivik birlik modeli olduğu örneğidir. Putnam özellikle, çağdaş Amerikan yaşamında bu toplulukların azalmasından kaygı duymaktadır. Bu nedenle kitabının başlığı *Bowling Alone*’dur (*Tek Başına Bowling*).

Tocqueville'in kendisinin bu sivik toplulukları sanatın ürünü (insan yapımı) olarak görmesi gerçeği onların doğal olmadığını ima etmektedir. Söz konusu topluluklar, içgüdüsel davranışımızın sonucu değildirler. Diğer insanlarla birleşip gönüllü topluluklar oluşturmak öğrenilmiş bir faaliyettir. Bu, belli bir tür kültür gerektiren bir şeydir ve öğrenilmiş bir faaliyettir ve **gün geçtikçe kaybedilebilecek** de bir sanat, beceri, zanaattır. Putnam'ın argümanı gün geçtikçe daha çok insanın "tek başına bowling" oynamayı seçtiği ve bunun izolasyona ve sivik kapasitelerimizin müteakiben tükenmesine yönelik alarm verici bir eğilimi gösterdiğidir. Tocqueville'i günümüzde değerlendirecek olursak, soru, "başkalarıyla bir araya gelme kapasitemiz acaba modern politika ve teknoloji güçleri tarafından ortadan kaldırılmakta mıdır?" şeklindedir. Gerçekten de bir yalnızlar ulusu haline mi geliyoruz? Bunlar gerçekten çok ciddi sorulardır ve bunun etrafında şekillenen bir literatür bulunmaktadır. Bu literatürün bir kısmı Putnam'ın sonuçlarını abartılı bulmaktadır. Yani Putnam bu birliklerin düşüşünün ya da varoluşunun etkisini çok fazla abartmaktadır.

Esasen bizim sivik durumumuz, onun bahsettiği kadar kötü değildir, bugün için bir film izleyeceğiz demiştik ve şimdi Jude bana yardım edecek, sadece bir kaç klip seyredeceğiz ve kafamda bowling liglerinin demokratik bir birliğin, topluluğun iyi bir modeli olup olmadığına ilişkin önemli bir soru var. Evet şimdi biriniz "Bowling Alone" da bir mecaz kullanmıştı diyebilirsiniz, gerçekte Bowling liglerini kastetmemiştir. Sadece mecazi anlamda kullanıyor. Bunları bir tarafa bırakalım ve söylediği şeyi gerçek anlamda söylemiş gibi, yani Bowling liglerinin demokratik gelenek ve değerlerin ideal taşıyıcısı olup olmadığına bir bakalım. Coen kardeşlerden gerçekten düşkün olduğum bir film olan *The Big Lebowski*'yi, bowling ligi hakkındaki ve bowling ligini çok ciddiye alan üç genç adamı anlatan bu filmi bir örnek olarak seçtim. Bu üç gençten birisi zamanın gerisinde kalmış bir hippie olan "Ahbab", diğeri kaçık bir Vietnam gazisi olan "Walter", diğeri ise kimsesiz "Donny"dir. Bowling turnuvasında, finallere kalma fikrine gerçekten saplanmışlardır. Önlerindeki engel ise Jesus Quintana adındaki bir cinsel tacizcidir. Bu filmde birkaç kısa klip göstereceğim, ancak sizi şimdiden uyarıyorum dili oldukça müstehcendir. Eğer bunun gerçekten rahatsız edici olduğunu düşünüyorsanız dışarı çıkmakta serbestsiniz. 4 dakikadan fazla zamanınızı almayacağım. Bowling oynayan insanların ethos'u hakkında bir kaç klip seyreliyoruz şimdi. [Film gösteriliyor]

Profesör Steven Smith: Bir tane daha.

[Film gösteriliyor]

Bölüm 2. Amerikan Demokrasisinin Özellikleri: Dinin Ruhü

Profesör Steven Smith: Evet, film gösteriyor ki, sivil birlik tek başına, demokratik vatandaş yaratmak için yeterli değildir. Yoksa “Ahab”, “Walter” ve “Smokey” en demokratik vatandaş örneği olacaktır. Tocqueville demokratik yaşamın bir başka ayağı olan “dini ruh” dediği başka bir kavrama odaklanmıştır. Yinelerseniz, bu kavram, Amerikan demokrasi deneyiminin üçüncü ve belki de çok önemli parçalarından bir tanesidir. Tocqueville “Birleşik Devletler’e vardığımda gözüme ilk çarpan şey ülkenin dini yanı olmuştur” demiştir. Bundan çok etkilenmiştir. Hem o zaman hem de günümüzdeki pek çok Avrupalı ziyaretçi gibi Tocqueville demokrasi ve dinin böylesine el ele ilerleyebilmelerinden etkilenmiştir. Avrupa’da tam tersi bir durum söz konusu olup demokrasi ile din, ya da din ile eşitlik, sürekli çatışma halinde olmuştur.

Amerikan demokratik yaşamını özgün kılan şey nedir? Tocqueville’in en önemli sorunlarından birisi budur. İlk olarak, Tocqueville’in belirttiği gibi Amerika öncelikle bir püriten demokrasisidir. “Kıyılarına varan ilk püritende Amerika’nın tüm kaderini gördüm. Tıpkı ilk insandaki insan ırkı gibi” şeklinde yazmıştır. Bizim deneyimimiz önemli bir biçimde erken Püritanizm tarafından şekillendirilmiştir. Amerika, güçlü inançları olan ve yeni dünyaya devlete karşı bir şüphe ve bağımsızlığa karşı bir istekle beraber gelen insanlar tarafından kurulmuştur. Bu, dini ve siyasal özgürlüğe çok katkısı olan kilise ve devletin ayrılmasının temelidir. Tocqueville bundan Amerika’daki dini yaşantı hakkında iki önemli sonuç çıkarmıştır diye düşünüyorum.

Bunlardan ilki 18. yüzyıl aydınlanma filozoflarının ve günümüzde de aydın çevrelerde hala birçok kişi tarafından da desteklendiğini söylemek mümkün olan, moderniteyle beraber dinin yok olacağı tezidir. Modernleşme ilerledikçe dini yaşam ortadan kalkacaktır. Modernite içerisinde bir sekülerleşme süreci olduğu ve bunun zaman içerisinde dini inancın sönmeye gideceği fikrini 20. yüzyılda en etkin biçimde seslendiren Max Weber’dir. Tocqueville dinin modernleşme sürecinde yok olmayacağını ve aydınlanma kuramcıları ve onların **günümüz mirasçıları**nın **dini inançlara bağlılığın azalacağı ya da** dini inançların yok olacağı konusundaki kendilerine güvenen öngörülerinin açıkça yanlış olduğunu gösterir.

İkinci olarak, Tocqueville toplumun tamamını sekülerleştirmeyi ya da dini inançların yok edilmesini korkunç bir hata olarak ele almıştır. Aslında, bu daha tartışmalı, evet son derece tartışmalı bir iddiadır. Bu onun düşüncesidir ve belki de bu hususta *Toplum Sözleşmesi*'nin sonunda özgür toplumların bir kamusal bir ahlaka dayandığı ve din olmadan kamusal bir ahlakın etkili olamayacağını yazan Rousseau'dan etkilenmiştir. Belki de, bireyler sadece akılla kendilerine bir takım ahlaki kılavuzlar oluşturabilir ancak bu toplumlar için mümkün değildir. Kamusal yaşamdan, dinin çıkartılmasının sonucu inanma ihtiyacının veya arzusunun belki de daha tehlikeli yollara sapması olacaktır. “Despotizm, inançsız var olabilir ama özgürlük inançsız var olamaz.” Çok can alıcı bir nokta. “Despotizm, inançsız var olabilir ama özgürlük inançsız var olamaz.” “Din, diğer rejimlerden daha çok bir cumhuriyet ya da bir demokrasi için gereklidir” **demıştır.**

Neden bir cumhuriyet için din gereklidir? Neden demokrasi dini gerektirsin? Buna Tocqueville'in verecek birçok cevabı vardır. Kitabının tamamında süreklilik arz eden temalardan birisi materyalizm eğilimine karşı insanları durduracak olan şeyin din olduğu fikridir. Ve Tocqueville'e göre demokratik toplumlarda bir tür, kendi çıkarını azımsama şeklinde ifade edebileceğimiz bir eğilim de vardır. “Dinin ilk görevi” **bunu sıklıkla ifade etmiştir** “özellikle eşitlik zamanlarında güçlenen materyal yeterlilik ya da bu yeterliliğe yönelik aşırı istekten arındırmak ve sınırlamaktır.” Tocqueville'e göre bu birinci nedendir. İkinci neden veya ilave olarak, Tocqueville çok ilginç bir şekilde, bana göre inanç metafiziği diyebileceğimiz bir şey ile dini inancın insan davranışının zorunlu bir parçası olduğu iddiasıyla hareket etmiştir. “Bir halkta din yıkıldığı zaman” bunu söyleyen Tocqueville, “bir halkta din yıkıldığı zaman aklın yüksek kısmını şüphe ele geçirir ve diğer yarı da geri kalanları felç eder.” Din bir kere çöktüğü zaman yerini şüphe doldurur. Ve **şüphenin** insanın iradesini ve eyleme kapasitesini felç eden bir etkisi vardır. Bu irade felci, bu eylemde bulunamama hali, daha sonraki yazarların “nihilizm” demeyi tercih ettikleri şeydir. İman, bizim özgür varlıklar olup rastlantısal etkilerin ya da kör güçlerin oyuncağı olmadığımız inancı için gereklidir. Bireyin özgürlüğüne ve onuruna olan inancımız, ona göre dini inançtan ayrılamaz. Bireyin onuruna olan inanç, din olmadan sürdürülemez. Buna güncel bir örnek verecek olursak şunu söyleyebilirim, bugün insan klonlanmasına karşı çıkanlar, bireyin onurundan bahsetmektedirler ki, bu kesinlikle yaşamın kutsallığı gibi bir takım dini inançlarla yakından ilgilidir. Onlara göre, bireyin onuru bu bilimsel teknolojik

gelişmelerle zedelenmektedir. İnsan erdemi söz konusu olduğu zaman din hala bizim için önemli bir noktadadır. Bu konuda, aydınlanma düşünürlerinin bilime ve bilimsel ilerlemeye olan inancına Tocqueville'den daha güçlü bir muhalif bulunamaz.

İfade edeceğim son bir konu daha kaldı. Tocqueville bu konuda **sıklıkla yazar** ve onun din konusundaki yazılarının tonu budur. Sıklıkla din sadece veya esas olarak sunduğu sosyal işlev nedeniyle değerliymişçesine yazmıştır. Bu din ile ilgili söylediği pek çok şey için geçerlidir. Dinle bu kadar ilgili olmasının nedeni dinin toplumsal ve siyasal sonuçlarıdır. Yoksa dini inancın derinlerindeki gerçeklik değildir. “Dini sadece bir insan bakış açısıyla ele alıyorum” demiştir. Yani sadece toplumdaki etkilerine bakmaktadır. Ben bunun doğruluğunu sorgulamak istiyorum. Bu ifade, Tocqueville'in din konusundaki bütün düşüncelerini yansıtıyor ve karakterize edebiliyor mu? Sanmıyorum. Nedenini açıklamak için bir dakikanızı rica edeceğim. Dine bu sadece sosyolojik ya da işlevsel açıdan bakış, dinle sadece sosyal etkisi bağlamında ilgili olduğu, Tocqueville'in bu konuya yönelik karmaşık tutumunun sadece bir kısmıdır. Belki kendi ödevlerinizde ya da **seksiyonlarınızda** buna değinmek istersiniz. Ya da başka bir zamanda buna dair bir şeyler yazma fırsatınız olabilir. Ancak unutmayın ki Tocqueville sadece Rousseau'nun öğrencisi değildir.

Geçen sefer bahsettiğim Louis de Kergolay'a yazdığı mektupta ifade ettiği gibi Tocqueville'in ilham aldığı düşünürler arasında Montesquieu ve 17. yüzyıl Fransız filozofu Blaise Pascal bulunmaktadır. Pascal inançlı bir filozoftur. İnanç olmadan bilginin boş olduğuna herkesten daha çok vurgu yapmıştır. İnsan rasyonel bir hayvan olabilir, fakat akıl evrenin derinliklerindeki bir takım akıl ermez şeyleri anlamak ve kavramaktan yoksundur. Çok ünlü ifadelerinden birinde Pascal şöyle söylemiştir: “Bir damla su biz insanı öldürmek için yeterlidir.” “İnsan bir kamıştır. Yani doğadaki en güçsüzdür. Ancak düşünen bir kamıştır.” Güçsüzüz. Düşünebiliyoruz, ancak bu bizim güçsüzlüğümüzdür. Pascal'ı çarpan şey bağımlılığımız, bizim bağımlılık hissimizdir. Tocqueville'de, *Demokrasi*'de birçok bölümde bunu bulmamız mümkündür. Bence Tocqueville Pacsal'da varoluşsal bir boşluk, salt aklımızla açıklayamayacağımız yaşamın bir tamamlanamamışlığını bulmuştur. Aynı zamanda, koşulların eşitliğinin bu rasyonel kendine yeterlik fikrini geliştirme biçiminde derin bir kibir sezinlemiştir.

Tocqueville'in amacı, **birçok açıdan**, inanca yer bırakmak için akli sınırlandırmaktır ve bu benim en sevdiğim bölümlerden birisidir. Bir iki cümle okuyacağım. “60 yıllık kısa

bir zaman insanın hayallerini sınırlandıramaz. Bu dünyadaki tamamlanmamış hazlar, onun kalbi için asla yeterli olamaz.” Bu dünyadaki tamamlanmamış hazlar, onun kalbi için asla yeterli olamaz. Başka bir ifadeyle, buranın ve şu anın ötesinde bir arzumuz var ve onu bize ancak inanç sağlayabilir. Ruh, bir tür sonsuzluk özlemi içerisindedir ve fiziksel varlığın sınırlarına ve bu dünyaya karşı bir hoşnutsuzluk barındırır. “Din, umudun bir türüdür ve tıpkı umudun kendisi kadar insan kalbi için doğaldır. İnsan ancak bir tür akıl hastalığı ya da doğasına uygulanan ahlaki bir şiddetten sonra dini inançtan ayrılabilir. Ancak karşı konulamaz bir eğilim onları dine geri döndürür. İnançsızlık bir kazadır ve inanç, sürekli bir insanlık durumudur.” Eğer, ilgileneniniz varsa 284. sayfada. Herhalde, bu bölümü okuyup da Tocqueville'in dini sadece sosyolojik bir bakış açısıyla, insan davranışı ve toplum üzerindeki etkilerini dikkate alarak fonksiyonel olarak gördüğünü söyleyen kimse çıkamaz. İnançsızlık bir kazadır. Ve inanç, sürekli bir insanlık durumudur. Ve sadece bir tür ahlaki şiddete maruz kaldığı zaman dini inanç yok edilebilir.

Sanırım bu kısımlar Tocqueville'in düşüncesine metafizik bir yön ve **derinlik** vermiştir. Onun birçok açıdan tıpkı Platon gibi büyük bir psikolojik derinlik, incelik ve basiret sahibi olduğunu göstermektedir. Tüm bunlar demokrasi için vazgeçilmez saydığı üç özelliştir: yerel hükümet, sivil toplum ve dinin ruhu dediği şey. Ancak hikâyenin tamamı bu kadar değildir elbette. Sıklıkla, *Amerika'da Demokrasi*'yi Amerika'daki demokratik deneyime övgüymüş gibi okuruz. Değildir. Tocqueville tüm bunların yanı sıra bir potansiyelden, geçen sefer buna kısaca değinmişim, demokratik tiranlık potansiyelinden endişe duymuştur. Neden böyle bir inanç vardı, ya da neden demokratik yönetimin tek başına tiran hükümetlerin keyfi kurallarını tam olarak yok edebileceğine dair bir inanç vardır? Aslında, bu, yeni türden tiranlıklar yaratabilirdi, daha önceki toplumların farkında olmadığı bir tür demokratik tiranlık. Bu onun eserinde iki önemli kısımda dile getirdiği bir konudur. Bir tanesi birinci ciltte, diğeri ikinci ciltte olmak üzere. Şimdi biraz **birinci ciltte geçen çoğunluğun tiranlığından bahsetmek istiyorum**, *Amerika'da Demokrasi*'nin ikinci kısmındaki demokratik despotizm tartışmasını haftaya bırakıyorum.

Bölüm 3. Çoğunluğun Tiranlığı

Birinci ciltte çoğunluğun tiranlığı olarak adlandırdığı şeyi, Aristoteles'ten hatta *Federalist Papers*'ın yazarlarından miras aldığı terimlerle tartışmıştır.

Hatırlayacaksınız, Aristoteles'in *Politika*'sında demokrasi çoğunluk yönetimi ile ilişkilendirilmişti. "Çoğunluğun yönetimi" genel olarak yoksullar tarafından yönetim ve yoksulların kendi yararına yönetimi anlamına gelmiştir. Aristoteles'e göre demokrasinin tehlikesi bir toplumsal sınıfın diğer bir toplumsal sınıf üzerindeki tiranlığı, yani toplumun en geniş sınıfının azınlık aleyhine kendi çıkarına yönetime sahip olmasıdır. Antiklere göre demokrasi her zaman için, zengin ve yoksul arasındaki bir sınıf çatışmasıdır. Bu bakış açısı *Federalist*'in yazarları tarafından paylaşılan bir sorundur ve demokrasinin bu sorununa veya onların deyişiyle "cumhuriyetçi hükümet" in sorununa kendi çözümlerini bulmuşlardır. Cumhuriyetçi hükümetin problemi yine bu çoğunluğun hizipleşmesi meselesidir. Onların soruna buldukları cevap, Madison'ın ifadeleriyle, "devletin yörüngesini genişletmektir." Böylelikle toplum ve devlet hizbi yok etmek değil ancak arttırmak için daha büyük olacaktır. Hiziplerin sayısının artmasıyla, birilerinin sürekli bir çoğunluk kontrolünü temsil etmeleri yani çoğunluğun sürekli tiranlığı ihtimali azalacaktır. Hiziplerin sayısı fazla oldukça, ulusal siyaset üzerinde despotik güç kullanma ihtimalleri de azalacaktır.

Tocqueville'in birinci kitabın çok önemli bölümünde sorduğu soru budur. Bölümün başlığı ise, "Birleşik Devletler'de Çoğunluğun Kudreti ve Etkileri"dir ve birçok açıdan geleneksel demokratik tiranlık teorisine Tocqueville'in eleştirel bir cevabı niteliğindedir. Birleşik Devletler anayasası, kendi önsözünde çoğunluğu kutsamıştır. – "Biz, halk." Çoğunluğu, halkın gücünü kısıtlama taraftarı olmasına rağmen kutsamıştır. Tocqueville **birinci ciltte**, federal anayasanın görünümü ve Meclis'in yapısını tanımlama gibi konulara büyük dikkat atfetmiştir. – Biz bu bölümleri okumuyoruz. **Amacımızı dikkate aldığımızda çok** önemli olduklarını düşünmüyorum –. Ancak, çoğunluğun tiranlığı probleminin çözümünden Madison ya da *Federalist* yazarları kadar etkilenmemiştir. Tekrarlarsak, *Federalist* yazarlar Locke ve Montesquieu'yu takip ederek güçler ayrılığı, temsil sistemi, fren ve denge sisteminin çoğunluk yönetimi üzerinde etkin bir kontrol sağlayacağına inanmışlardır.

Ancak Tocqueville bundan onlar kadar emin olmamıştır. Emin olmadığı şey, deyim yerindeyse, bu kurumsal araçların tek başlarına "çoğunluğun imparatorluğunu" kontrol edebilecekleridir. Çoğunluğun imparatorluğu, halkın yetkin ve nihai otoriteyi elinde tutması anlamında ilahi bir gücü temsil eden dinsel iması olan bir kavramdır. Halkı basitçe, deyim yerindeyse, Madisoncu kavramlarla sürekli değişen çıkar

koalisyonu olarak görmeyip Tocqueville demokratik toplumlarda çoğunluğu, çoğunluğun gücünü sınırsız ve durdurulamaz olarak görmüştür. Ona göre, azınlık haklarının yasal garantisinin, mobilize olmuş bir kamuoyu karşısında etkisiz olması mümkün değildir.¹ Tocqueville neden böyle düşünmüş, Amerikan demokrasisinin, demokratik tiranlığı kontrol edeceğine dair bir şüphe duymuştur. Sanırım kısmen Tocqueville'in cevabı, çoğunluğun tiranlığının Fransa'da Napolyon ve onun Amerikalı karşılığı Andrew Jackson gibi karizmatik askeri liderler ve devrim şiddeti tehdidinden bağımsız olmadığıdır. Napolyon, Fransa'da kitleleri milliyetçilik bağlamında mobilize ederek savaşı sürdürmeye muktedir olan adamdır. Jacksonianizm ona göre, Bonapartizmin Amerikan versiyonundan başka bir şey değildir; halk desteğinin kanatlarında siyasal iktidara yükselen komutan. Her şeyden çok, Tocqueville sınırsız milliyetçi eğilimle birleşmiş militarizmden korkmuştur. Bu açılardan, demokratik tecrübenin bazı daha az ulvi, demokratik yönetimin daha uğursuz yanlarını görmeye başlayabilirsiniz.

Ona göre, çoğunluğun gücü yasamanın etkinliği ile korkulur hale gelebilir.

Tocqueville, bu inancın hala geçerli olup olmadığını sorgulayabiliriz, Tocqueville demokrasinin halkın iradesini en açık şekilde bilinir kıldıkları yer olan yasama meclislerinin baskın olması eğilimini taşıdığına inanmıştır. Temsilciler Meclisi'nde iki yıl gibi kısa aralıklarla, çok kısa aralıklarla seçimler yapmak, Meclis'in, Meclislerin kamuoyuna ve kamusal kontrole çok yakın olmalarını sağlar. Tocqueville bunu son derece tehlikeli bir şey olarak görmüştür. Bu tarz bir yasama egemenliği çoğunluğun tiranlığının kendini ifade etme biçimlerinde birisidir. Fakat diyebiliriz ki, çoğunluğun tiranlığının en önemli ve en kayda değer yönleri bu kurumsal biçimlerle daha az ilişkilidir. **İmparatorluk**, yine çoğunluğun imparatorluğu kavramını kullanacağım, çoğunluğun imparatorluğu düşünce ve fikir alanında çoğunluğun düşünce üzerindeki etkisi alanında kendisini hissettirir. Tocqueville kitabının daima çarpıcı olan bir bölümünde “düşünce ve ifade özgürlüğü ve gerçek tartışma özgürlüğünün Amerika'dan daha az hüküm sürdüğü başka hiçbir ülke görmedim” der. Yani düşünce ve ifade özgürlüğünün Amerika'dan daha az olduğu başka bir ülke yoktur.

¹ Ç.N. Burada doğru ifadenin “Ona göre, azınlık haklarının yasal garantisinin, mobilize olmuş bir kamuoyu karşısında *etkili* olması mümkün değildir” biçiminde olması gerekir. Burada Profesör Smith'in dili sürçmüş gibidir.

Sanırım Tocqueville durumu biraz abartıyor. Ancak Tocqueville'e göre demokrasilerde düşünce özgürlüğüne yönelik tehlike sorgulama tehdidinden kaynaklanmamaktadır. Ancak düşünce özgürlüğünün kısıtlanması dışlama ve aforoz etme gibi daha ince bir şekilde işler. Tocqueville belki de bu paragrafta bugün siyasal doğruluk (political correctness) dediğimiz gücün yani bir takım fikirleri ve düşünceleri yok eden fikrin ilk ve en **derin** analizlerinden birini yapmıştır. Bir ölçüde, çoğunluk dışlanma korkusu, yani toplumdaki dışlanma korkusu ile kontrolünü sağlar. Tabii ki, Tocqueville'in ifade etmeye çalıştığı şey, demokratik halkların yönetiminde zulmün en zaliminden en ılımlısına kadar farklı şekiller alabildiğidir. Çoğunluğun kendisini daha zalim şekilde ifade ettiği durumlara çeşitli örnekler vermiştir. Kitaptaki uzun bir dip notta iki örnek vermiştir. Bir tanesi 1812 Savaşı'ndandır. Baltimore'da birkaç savaş karşıtı gazetecinin olduğunu yazmıştır—Belki bu pasajı okumuşsunuzdur. Ancak gazeteleri yakılmış ve sanırım kendileri idam edilmiştir der. Bu grup mantığının aldığı haldir. Aynı zamanda Pensilvanya'daki siyah seçmenin oy haklarının ellerinden alınması örneğinden de bahsetmiştir. Pensilvanya örneğini özellikle vermiştir çünkü Pensilvanya Quaker'ların yaşadığı bir eyalettir. Böyle bir yerden ırksal adalet meselelerine yönelik liberal bakış açısının en ileri gittiği yer olması beklenir. Böyle bir yerde bile, Tocqueville'in yazdığına göre, çoğunluk köle olmayan siyah seçmenleri seçimden alıkonulmuştur.

Bunlar, tekrarlıyorsak, kimileri açık ve zalimane, diğerleri daha hafif ve dışlama gibi demokratik egemenliğin kendisini gerçekleştirme biçimleridir. “Zincirler ve idamlar, tiranlığın önceden kullandığı katı araçlardır. Ancak günümüzde medeniyet despotizmi de mükemmelleştirmiştir. Artık onun öğreneceği hiçbir şey kalmamıştır.” **Despotizmi mükemmelleştirdik diyor.** “Bir kişinin mutlak egemenliği altında, despotizm ruha ulaşmak için bedene vahşice vurmuştur.” Hiç şüphesiz İspanya ve Avrupa'nın Katolik kısımlarındaki Engizisyon ve benzeri şeylerden bahsediyor. “Ve bu saldırılardan kurtulan ruh şanlı bir şekilde despotizmin üstüne çıkmıştır” der. Ancak “Demokratik cumhuriyetlerde tiranlık bu şekilde işlemez. Bedeni rahat bırakır ve doğrudan ruha yönelir.” Evet, bu parçada ima edilenlerle ilgili müthiş bir yorum zenginliği ortaya çıkabilir. Aman tanrım. Zaman ne kadar çabuk geçiyor. Daha anlatacak çok şey var. Bunlar Tocqueville'e göre demokratik deneyimin diğer taraflarıydı. Çarşamba günü değil, Pazartesi günü bu kısma geri döneceğim. İkinci ciltte Tocqueville'in bir tür değişim yaşadığını göreceksiniz. Orada daha iyimser değildir. Bu konuda daha

kötümserdir aslında. Ama kesinlikle çoğunluğun tiranlığı konusunda Tocqueville'de bir ton değişimi olmuştur. Filmi izlerken çok eğlendik ancak fırsatım olmadı-- söylemek istediğim birkaç şey daha vardı ancak bu bitirmek için iyi bir not oldu. Pazartesi günü ve Çarşamba günü Tocqueville'le ilgili ne varsa bitirmeye çalışacağım. Ve her şeyi bir toparlayıp biraz da ne düşünüyor olabildiğinize değineceğim. Her neyse, kendinize iyi bakın. Haftaya görüşürüz.